

CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija
Socijalno vijeće Grada Zagreba

Europska urbana agenda kao okvir razvoja kohezivnih i konkurentnih gradova

SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA ZA 2016.

Tribina Grada Zagreba, Kaptol 27
19. prosinca 2017. godine

Socijalna slika Grada Zagreba za 2016. godinu

- **Socijalno vijeće Grada Zagreba i CERANEO – Centar za razvoj neprofitnih organizacija u suradnji s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom izrađuje godišnje Socijalne slike Grada Zagreba**
- **Socijalna slika Grada Zagreba predstavlja zbir pokazatelja i socijalnih indikatora o kvaliteti života građana i građanki Grada Zagreba.**
- **Socijalna slika Grada Zagreba za 2016. godinu prikazuje najizazovnije trendove socijalnog razvoja Grada prema devet područja**
- **Temeljem dostupnih podataka svih devet područja promatra se u okviru međunarodnih i europskih koncepata, direktiva i preporuka s osvrtom na kontekst nacionalnih politika i Socijalni plan Grada Zagreba za razdoblje od 2014. do 2020. godine**
- **Uz prikaz socijalnih izazova istaknuti su uočeni glavni trendovi te primjeri dobrih praksi kao odgovor na njih.**
- **Svako područje sadrži zaključke u obliku smjernica, preporuka za socijalno ulaganje te prioritete socijalne politike.**

Europska urbana agenda kao okvir razvoja kohezivnih i konkurentnih gradova (I)

- **Socijalna slika Grada Zagreba za 2016. godinu** pruža informacije o europskom okviru razvoja gradova i urbanih područja kao središta ekonomske učinkovitosti i socijalne kohezije, odnosno gospodarskog prosperiteta i solidarnosti, na temelju analize ključnih dokumenata kojima su postavljeni ciljevi i tematska prioritetna područja urbanog razvoja uz isticanje praktičnih dosega europskog urbanog razvoja.
- **Gradovi i urbana područja** su od početka 2000-ih prepoznati kao **motori razvoja EU** te mjesta susreta prividno suprotstavljenih imperativa **gospodarske konkurentnosti i socijalne kohezivnosti**.
- **Amsterdamski ugovor**, usvojen 30. svibnja 2016. - predstavlja krunu dugogodišnjih napora različitih dionika u sistematizaciji i standardizaciji razvojnih prioriteta europskih gradova kroz formiranje novog oblika višerazinske suradnje nazvanog **Urbana agenda EU**.
- Urbana agenda EU* posredno je povezana s „**Poveljom gradonačelnika**“, **Civitas 2020**, **UN-ovom agendom za održivi razvoj 2020** i globalnom „**Novom urbanom agendom**“ proizišlom iz **Habitata III** te krovnom razvojnom strategijom EU – **Europa 2020**.

*Poveznica na Urbanu agendu EU dostupna na:

https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/pact-of-amsterdam_en.pdf

Europska urbana agenda kao okvir razvoja kohezivnih i konkurentnih gradova (II)

- Perspektiva europske urbane agende uvelike se vezuje i uz **integrirana teritorijalna ulaganja, stvaranje urbanih aglomeracija te djelovanje URBACT programa** kao važne čimbenike kohezivnog razvoja EU.
- Razvojno-kohezijski mehanizam Europske unije za razdoblje 2014.-2020. nazvan **integriranim teritorijalnim ulaganjima (ITU)** ima za cilj jačanje uloge gradova sukladno tematskim područjima:
 - Gradovi kao pokretači gospodarskog razvoja;
 - Čisti gradovi, odnosno, gradovi u borbi protiv klimatskih promjena; te
 - **Uključivi gradovi, odnosno, gradovi u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti**
- Za provedbu aktivnosti kroz ITU mehanizam odobreno je 7 najvećih urbanih centara u RH s najvećom koncentracijom stanovništva – Zagreb, Split, Rijeka, Osijek, Slavonski Brod, Zadar i Pula.
- U skladu s odredbama **Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske**, četiri najveća hrvatska grada (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek) ustrojila su **urbane aglomeracije** povezavši tako i okolne jedinice lokalne samouprave u jednu koherentnu cjelinu.

Europska urbana agenda kao okvir razvoja kohezivnih i konkurentnih gradova (III)

- Određivanjem ciljeva **Urbane agende EU** i kriterija odabira prioritetnih tema, utvrđena su sljedeća **tematska prioritetna područja**:

1. Uključivanje migranata i izbjeglica	7. Klimatska prilagodba
2. Kvaliteta zraka	8. Energetska tranzicija
3. Urbano siromaštvo	9. Održivo korištenje zemljišta i rješenja
4. Stanovanje	“baziranih – na – prirodi”
5. Kružno gospodarstvo	10. Urbana mobilnost
6. Poslovi i vještine u lokalnom gospodarstvu	11. Digitalna tranzicija
	12. Inovativna i odgovorna javna nabava

- Inovativnost **Urbane agende EU** ponajviše se očituje **specifičnom metodom rada**: organiziraju se **partnerstva unutar 12 prioritetnih tema**, a predstavnici gradova, država članica, Europske komisije i drugih dionika se sastaju kako bi identificirali pojedine probleme i potencijalna rješenja te raspravljali o doprinosu politika EU urbanoj vladavini i razvoju u njihovim sredinama.
- U studenom 2015. započela su s radom **četiri pilot-partnerstva Urbane agende EU** kojima su ujedno pridruženi koordinatori: **Stanovanje; Urbano siromaštvo; Kvaliteta zraka i Uključivanje migranata i izbjeglica**
- Predstavljeni razvojni programi, perspektive i međunarodna partnerstva, mogu biti **inspirativni za daljnji urbani razvoj u Hrvatskoj**, a na temelju istih bi svakom urbanom području s dostatnim kapacitetima za suradnju trebalo biti ciljem uključivanje u različite europske razvojne projekte, radi učenja iz iskustva drugih i potencijalnog financiranja.

Europska urbana agenda kao okvir razvoja kohezivnih i konkurentnih gradova (IV)

Urbano siromaštvo

- Tematski posebno prepoznato **među prioritetnim područjima** razvoja europskih gradova
- Na sastanku partnerstva u Parizu u siječnju 2017. dogovorena su **četiri prioritetna (dječje siromaštvo, obnova depriviranih područja, beskućništvo, ranjivost romske manjine) i dva mješovita (pristup kvalitetnim uslugama i skrbi te podaci za identifikaciju, mjerenje, nadzor i evaluaciju urbanog siromaštva) područja.**

Stanovanje

- Na sastanku partnerstva Europske urbane agende za stanovanje u Bruxellesu u ožujku 2017. usvojene su **smjernice za ostvarivanje priuštivosti i kvalitete stanovanja** poticanjem ulaganja u **gradnju stanova putem javnog i privatnog (profitnog i neprofitnog) financiranja** kao odgovora na opće povećanje stambenih troškova i isključenosti u privatnom najamnom i drugim spekulativnim dijelovima stambenog sektora.
- Fokus na stanovanju **potiče nacionalne i lokalne vlasti na izradu mjera stambene politike** kako bi se stvorili uvjeti za ulaganja u priuštivo stanovanje i kvalitetu života.

STANOVNIŠTVO

Socijalni izazov: Tražitelji međunarodne zaštite, azilanti i osobe pod supsidijarnom zaštitom – izazov Grada Zagreba

GLAVNI TRENDОВI

- **Konstantno povećanje broja stanovnika** – 2016. bilježi 802 338 stanovnika
- **Pozitivan migracijski saldo među županijama**, ali **negativan saldo migracije s inozemstvom**, koji se ipak smanjio u odnosu na 2015.
- Primjetno je povećanje pokazatelja starenja stanovništva iz godine u godinu, čemu najbolje svjedoči **porast indeksa starenja, koeficijenata starosti i prosječne starosti** na razini Grada Zagreba
- Bilježi se **negativan prirodni prirast** te iznosi -0,5 – ipak pozitivniji u odnosu na 2015.
- Najpovoljniju vitalnu statistiku bilježe četvrti: Stenjevec, Novi Zagreb – zapad te Sesvete
- **Tražitelji međunarodne zaštite, azilanti i osobe pod supsidijarnom zaštitom** jedna su posebno **ranjiva skupina ljudi**. Azilanti i tražitelji azila u Hrvatskoj svakodnevno se susreću s nizom problema, od zakonskih ograničenja do nemogućnosti učenja jezika, pronalaska zaposlenja, rješavanja stambenog pitanja ili ostvarivanja zdravstvene zaštite.

PRIORITETI DJELOVANJA

- Podizanje javne svijesti o potrebama i problemima ove ranjive skupine ljudi te potreba za ulaganjem napora u smanjenje diskriminacije i ksenofobije.
- Potreba za temeljitijim i učinkovitijim sustavom podrške azilantima te učinkovitijom strategijom integracije istih u sustav i društvo.
- Neophodno je osigurati i provoditi tečajeve hrvatskog jezika na više razina, ovisno o potrebama tražitelja azila, azilanata i osoba pod supsidijarnom zaštitom.

KUĆANSTVA I OBITELJI

Socijalni izazov: Usluge za obitelj i djecu Grada Zagreba

GLAVNI TRENDОВI

- Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, Grad Zagreb u 2016. godini bilježi **blagi porast stope nupcijaliteta u odnosu na prethodnu godinu** (u 2016. godini u Gradu Zagrebu je sklopljeno 3 806 brakova, a u 2015. godini 3 737 brakova)
- **Grad Zagreb ima znatno veću stopu razvedenih od prosjeka Hrvatske** (na 1 000 sklopljenih brakova u Gradu Zagrebu 441,9 je razvedenih; prosjek RH: 278,3 razvedenih brakova na 1 000 sklopljenih)
- Jedina županija koja ima manji udjel samačkih kućanstava u strukturi stanovništva od Grada Zagreba (6,1%) je Međimurska županija (5,8%)
- Sve prisutniji nekad marginalni oblici obitelji i kućanstva, kao što su jednoroditeljske obitelji, izvanbračne zajednice, samačka kućanstva, rekonstruirane obitelji itd.
- Uzevši u obzir negativna demografska kretanja na razini zemlje, **Grad Zagreb posebnu pažnju već dulje vrijeme stavlja na pronatalitetne politike** kroz usluge za obitelj i djecu. Među ovim mjerama posebno se ističu: sufinanciranje cijena vrtića, besplatni udžbenici za učenike osnovnih i srednjih škola, besplatan prijevoz za redovne učenike i studente iz obitelji slabijeg imovinskog statusa, novčana pomoć za novorođeno dijete te **nova mjera iz 2016. godine, novčana pomoć za roditelje odgojitelje.**

PRIORITETI DJELOVANJA

- Promicati učinkovito provođenje obiteljske politike kroz stimuliranje pronatalitetne politike jačanjem postojećih i razvijanjem novih mjera.
- Jačati mogućnost usklađivanja radne i obiteljske uloge kroz mrežu ustanova za brigu o djeci.
- Poduprijeti djelovanje organizacija civilnog društva koje su usmjerene na pružanje usluga ranjivim kućanstvima.

STANOVANJE

Socijalni izazov: Razvoj stambenog zbrinjavanja mlađe punoljetne populacije

GLAVNI TRENDОВI

- Tijekom 2016. godine, Grad Zagreb je temeljem **Odluke o najmu stanova** stambeno zbrinuo **114 obitelji**, dodjelom gradskih stanova u najam
- Prema posljednjim podacima, u Gradu Zagrebu se nalazi **1.115 zaštićenih najmoprimaca u gradskim stanovima sa statusom ranijih nositelja stanarskog prava, te je ukupno 2.411 najmoprimaca koji plaćaju zaštićenu najamninu**
- U Hrvatskoj **70,3%** mladih od punoljetnosti do 34. godine živi s roditeljima čime se negativno ističe na razini EU
- Grad Zagreb u okviru svoje društvene odgovornosti u partnerstvu sa Sveučilištem u Zagrebu pomaže u stambenom zbrinjavanju mlađeg nastavnog osoblja na sveučilištu – **Projekt Podbrežje** (200 stanova za socijalni najam, 200 za javni najam i 200 za mlađe nastavno osoblje zaposleno na Sveučilištu koje nema riješeno stambeno pitanje).
- Uz naselje **Novi Jelkovec** te implementaciju socijalnog miksa, ovaj projekt predstavlja novi stambeni program Grada Zagreba namijenjen pomoći ciljanim skupinama gdje **socijalnu inovaciju predstavlja javno najamno stanovanje**.
- Stambeno zbrinjavanje romske populacije - potreba za stambenim inovacijama

PRIORITETI DJELOVANJA

- Poticati daljnji razvoj socijalnih inovacije u području stambenog zbrinjavanja punoljetne mladeži bez odgovarajuće roditeljske skrbi.
- Poticati subvencioniranje stambenih kredita za mlađa kućanstva kojoj je stanovanje nepriuštivo.
- Poticati gradnju socijalnih i javno najamnih stanova kojima se omogućuje mlađoj populaciji sigurnije i jeftinije stanovanje od ponude na slobodnom tržištu.

ODGOJ I OBRAZOVANJE

Socijalni izazov: Strukovno obrazovanje

GLAVNI TRENDОВI

- U Gradu Zagrebu djeluje 60 javnih te 70 privatnih jaslica u vrtićima. U jasličkim skupinama ukupno je 10 360 djece, a u vrtićkim 28 213.
- Obuhvat djece iznosi 85%, u dobi od navršene jedne godine do polaska u osnovnu školu a u godini prije polaska u školu gotovo 100%. U privatne vrtiće upisano je 5 224 djece odnosno 15,7% polaznika.
- U Zagrebu djeluju ukupno 144 osnovne škole, s obuhvatom od 58 447 djece u šk. godini 2016./2017.
- Broj srednjih škola u šk. godini 2016./2017. u Gradu Zagrebu iznosi 107, a obuhvaćeno je 36 775 učenika
- Hrvatska u 2016. godini bilježi **19,5 % NEET populacije mladih**, dok **prosjeak EU za 2016. godinu iznosi 14,2%**. Udio NEET skupine u ukupnoj populaciji mladih je vrlo visok u odnosu na prosjek EU-a. Stanje je alarmantno jer **više od 2/3 NEET osoba čine kratkotrajno i dugotrajno nezaposleni**.

PRIORITETI DJELOVANJA

- Povećati broj stipendija učenicima koji se obrazuju za strukovna zanimanja.
- Uključivanje Grada u programe integracije NEET populacije s nakanom da ista stekne strukovno obrazovanje.
- Razvoj partnerstava Grada s OCD-ima i ustanovama u svrhu povlačenja EU sredstava s ciljem provođenja strukovnog obrazovanja za socijalno isključene mlade.

ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST

Socijalni izazov: Nezaposlenost i zapošljavanje mladih

GLAVNI TRENDОВI

- Ovogodišnji podaci pokazuju **nastavak pozitivnih trendova glede smanjenja** nezaposlenosti u Zagrebu. **Nakon Istarske županije, Zagreb ima najnižu stopu nezaposlenosti od svih županija u Hrvatskoj.**
- Registrirana stopa nezaposlenosti u Gradu Zagrebu iznosi 7%, dok hrvatski prosjek iznosi 15 %.
- **Visoka nezaposlenost mladih osoba jedan je od gorućih socijalnih problema.**
- Prisutan negativan trend najvećeg udjela populacije od 25-29 godina (12,4%) u strukturi nezaposlenih u Gradu Zagrebu.
- Za mlade osobe problem predstavlja dolazak do sigurne i stabilne zaposlenosti te su oni od svih dobnih skupina najčešći zaposlenici s **ugovorom na određeno vrijeme.**
- U situaciji visoke nezaposlenosti mladih ljudi **gospodarstvo gubi značajan dio svojih ljudskih potencijala**, a samim **mladima otežano je osamostaljivanje, uspostavljanje neovisnog života i osnivanje vlastite obitelji**, što opet ima negativne posljedice na društvo.
- **Potrebno je inovirati koncept javnih radova**

PRIORITETI DJELOVANJA

- Razvoj edukativnih programa za stjecanje poduzetničkih i komunikacijskih vještina i njihova implementacija u redovite obrazovne programe.
- Razvoj edukativnih programa za stjecanje znanja i vještina potrebnih za poduzimanje inicijativa u neprofitnom sektoru i njihova implementacija u redovite obrazovne programe.
- Poticati razvoj stručnih praksi tijekom školovanja i studiranja, pomoći malim poslodavcima da razviju kapacitete kako bi mogli primati studente na stručnu praksu i praktičnu nastavu.

EKONOMSKI POKAZATELJI

Socijalni izazov: IKT industrija kao pokretač razvoja

GLAVNI TRENDОВI

- Informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT) su naširoko prepoznate kao nositelj budućeg gospodarskog razvoja.
- IKT sektor zapošljava oko 33.000 ljudi i ostvaruje prihod od 32 milijarde kuna.
- Značajna je i **potporna infrastruktura za nove inicijative**. **Tehnološki park Zagreb (TPZ)**, pokrenut od Razvojne agencije Zagreb, podupire inovativne ideje i razvojne timove u njihovim poduzetničkim počecima, pozitivan primjer je i **akcelerator startup factory**
- U Zagrebu, osim toga trenutno postoji **8 coworking prostora**
- Grad Zagreb je neosporno najjači gospodarski centar u Hrvatskoj što se pokazuje i time da je udio Grada Zagreba u BDP-u Hrvatske oko 1/3 već duži niz godina. Pri tome je i **BDP po stanovniku grada značajno veći od državnog prosjeka**. Ovime se pokazuje i **ekonomska snaga grada** koja može biti i poticaj za razvoj industrija ali i potrošnje povezanih sa informacijsko komunikacijskom tehnologijom.
- **Prosječna mjesečna plaća u Gradu Zagrebu** u 2016. godini iznosila je 6.575,00 kn.

PRIORITETI DJELOVANJA

- Potrebno je poticati suradnje privatnog, javnog i trećeg sektora za podmirivanje socijalnih potreba i povećanje kvalitete života
- Veća sinergija na rješavanju kompleksnih društvenih problema uvelike računa i na socio-poduzetničke i inicijative socijalne ekonomije
- Suradnja sektora bi se trebala potaknuti i u sferi eksperimentiranja, razvoja socijalnih inovacija i pametnih rješenja, posebice u sferi socijalnih usluga (za osobe s invaliditetom, za starije osobe, mlade osobe...)
- Strateško jačanje korporativnog volontiranja istaknutih IKT tvrtki kao i promoviranje volonterskih i društvenog korisnih akcija start up-a na razinama gradskih četvrti ili šire.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Socijalni izazov: Zaštita mentalnog zdravlja djece i mladih

GLAVNI TRENDОВI

- Vodeći uzrok smrtnosti u Gradu Zagrebu su **bolesti cirkulacijskog sustava** (44,8%) i **bolesti novotvorina** (27,9%)
- Grad Zagreb broji 2 049 osoba liječenih od psihoaktivnih droga u 2016. godini
- Udio osoba s invaliditetom u ukupnom broju stanovnika u Gradu Zagrebu za 2016. godinu iznosi 11,4%
- **Porast pojavnosti mentalnih poremećaja kod djece i mladih** - velik izazov za javnozdravstvenu zaštitu
- **Grad podupire rad inicijativa i udruga koje promoviraju štetne posljedice loših životnih navika, rekreativni sport i druge oblike zdravih životnih stilove.**

PRIORITETI DJELOVANJA

- Podupiranje savjetovališta, inicijativa koje se bave informiranjem, edukacijom i savjetovanjem mladih o mentalnom zdravlju.
- Nastavak programske i financijske podrške radu stručnih savjetovališta, udruga i inicijativa za prevenciju ovisnosti o opijatima (alkoholu, cigaretama, drogama), kockanju, videoigrama i internetskim sadržajima okarakteriziranim nasiljem.
- Provedba kampanja za informiranje roditelja i učitelja/nastavnika o zaštiti mentalnog zdravlja djece i mladih.

PROGRAMI SOCIJALNE SKRBI

Socijalni izazov: Jačanje uloge organizacija civilnog društva u pružanju socijalnih usluga

GLAVNI TRENDОВИ

- **Na području Grada Zagreba povećalo se korištenje šest prava iz sustava socijalne skrbi:** zajamčena minimalna naknada, doplatak za pomoć i njegu, pomoć u kući, osobna invalidnina, status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja i organizirano stanovanje.
- U 2016. godini dodijeljeno je ukupno **6 823 zajamčenih minimalnih naknadi** s obuhvatom od 12 177 korisnika i ukupno **13 906 jednokratnih naknada** za 7 386 korisnika.
- Grad Zagreb u 2016. godini uvedi novi oblik pomoći „**Novčana pomoć za plaćanje premije dopunskog zdravstvenog osiguranja korisnicima novčane pomoći umirovljenicima**” – do kraja 2016. navedeno pravo ostvarilo je 3 116 korisnika.
- U 2016. godini Savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji pružalo je uslugu savjetovanja za ukupno 320 korisnika.
- U Gradu Zagrebu su 2016. godine bila **22 490 korisnika prava na doplatak za djecu.**
- Na dan **31.12.2016.** u 11 gradskih domova smješteno je ukupno 3 675 korisnika.

PRIORITETI DJELOVANJA

- Poticati razvoj kapaciteta organizacija civilnog društva za prijenos dobre prakse i izgradnju lokalnih kapaciteta za razvoj prioriteta izvaninstitucionalnih usluga.
- Osigurati održivost kvalitetnih programa/projekata organizacija civilnog društva koji se provode u vidu socijalnih usluga.

SUFINANCIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA

Socijalni izazov: Ulaganje za društveni utjecaj

GLAVNI TRENDОВИ

- Sveukupno je za programe/projekte udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba u 2016. godini (putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za zdravstvo, Gradskog ureda za branitelje i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport) dodijeljeno **23.551.769,51 kn što je povećanje od gotovo 3 mil. kn u odnosu na godinu prije toga** (kada je bilo 20 445 191, 71 kn).
- Kroz partnerstvo između Grada Zagreba, putem Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport i Gradskog ureda za zdravstvo, branitelje te udruga/drugih subjekata, u 2016. godini su se **svega tri projekta sufinancirana iz EU fondova, dok je u 2015. godini taj broj bio osam.**
- Grad Zagreb posebnim natječajem financira društveno (socijalno) poduzetništvo čime je primjer lokalnim zajednicama u Hrvatskoj.
- Područja u kojima se značajno **povećao broj sufinanciranih programa/projekata su Aktivno sudjelovanje mladih u društvu, Podrška u radu s mladima** gdje su osim broja projekata značajno povećana i sredstva.

PRIORITETI DJELOVANJA

- Potrebno je osnažiti kapacitete za prijavu projekata na EU fondove.
- Napraviti detaljniji uvid o potrebama po gradskim četvrtima te strateški i ciljano potaknu aktivnosti civilnog društva usmjerene na kvalitetu života.
- Nastaviti pozitivne prakse financiranja socijalnog poduzetništva.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

- Socijalna slika Grada Zagreba govori o **održivom razvoju kohezivnog i konkurentnog grada koji se dobro nosi sa socijalnim izazovima**
- U produbljivanju Socijalne slike potrebno je usmjeriti se na dijelove koji se odnosi na **koncept Urbane agende i partnerstva s europskim gradovima**
- **Osnaženi koncept dobre vladavine suradnjom s različitim dionicima**, posebno u rubnim četvrtima grada, kako bi se preveniralo socijalne probleme
- Radi boljeg korištenja EU sredstava **jačati suradnju s OCD-ima i socijalnim ustanovama u vlasništvu Grada**
- **Socijalna ulaganja Grada Zagreba kroz ciljane programe imaju prepoznatljive učinke u socijalnim inovacijama i razvoju socijalnog poduzetništva**
- **Socijalno poduzetništvo** može otvoriti novi **prostor za zapošljavanje ranjivih skupina**